

Stereo Öldü mü?

İLERİ kayıt teknolojileri sayesinde, artık CD'den müzik dinlerken kendinizi konserde gibi hissedebilirsiniz.

Dinlenen müziğin ses kalitesi, alışık olduğumuz iki hoparlörlü stereo düzeneğinin sağladığı kaliteyi aşmak üzere. Bu yeniliğin güzel yanı da, evlerde kullanılan CD'ler, teypler ve diğer ses kaynaklarına uygulanabilecek olması.

Bu yeni üç boyutlu ses deneyimi konusundaki yaklaşımlardan biri, Dolby sistemine yönelik. Bir diğer sistem de, Spatializer Audio Labs'te henüz hazırlandı. Bu iki sistem, birbirini tamamlar özellikte ve bir arada kullanıldığında, ileri müzik kalitesi sağlama alanındaki seçenekleri artırıyor.

Yaklaşık on yıldır elektronik cihaz üreticileri, ayrı parçalar ya da amfilerin ve alıcıların içine yerleştirilmiş olarak Dolby sistemleri satıyorlar. Audio/video denilen aletler ise, iki yönlü kullanıma sahip. Bunları kullanarak iki-kanallı stereo müzik dinleyebilir ya da TV ve VCR'nizi Dolby donanımlı setinize bağlayarak film seyredirken film müziğini tüm güzelliğiyle yaşayabilirsiniz. Dolby Surround ve diğer kaynaklara göre, ev-tiyatrosu kavramı oldukça ritülmüş. Ev tipi Dolby sistemli aletlerden şu an tüm dünyada 10 milyon mevcut. ABD'de geçen yıl satın alınan beş alıcıdan dördünde ise Dolby Surround sistemler bulunuyor. JBL'nin ürettiği Magic 2 Sound Effects sistemi, aynı iş için radyo dalgalarını kullanıyor.

Dolby ev tiyatrosu donanımının yaygınlaşması ile birlikte plak şirketleri,

Dolby Surround sistemine sahip CD'ler ve teypler üretmeye başladılar. Dolby şifrelemenin iyi yanı, şifre çözücüsü olmayan donanımla da uyumlu olması. Eğer mono bir VCR'de video-kaset seyrediyorsanız, sesleri TV hoparlöründen mono olarak duyarsınız. Uygun bir stereo sistemle Dolby Surround CD kullanırsanız, müziği önünüzdeki sağ ve sol kanal hoparlörlerden stereo olarak almaya başlarsınız.

Bu donanım uygunluğunun sağladığı kolaylıklar sayesinde müzik şirketleri, bir multi-format durumu olması gibi risklerle artık karşılaşmıyorlar.

1970'lerde piyasaya sürülen dörtsesli sistem ise hiç tutmadı; çünkü müzikseverler uyumlu ve uyumsuz üç sistemden birini seçmek durumunda bırakılıyorlardı. Daha sonra plak şirketlerinin de anladığı gibi en sevdikleri sanatçılar üç formata dağıtılmış olduğundan, insanlar tek bir üreticinin sistemine ve dört hoparlöre yatırım yapmak istemiyorlardı.

Dörtsesli sistem de, aslında bir aldatmacaydı. Çünkü kimse odanın her yanında dolaşır gibi ses çıkaran bir davul seti ya da birbiri ardına caz temaları çalan bir gitar dinlemek istemez.

Öte yandan dörtsesli sistemle aynı zamanda çıkan Dolby Surround sistemleri gerçekten çok başarılı oldu. Bugüne kadar 4 200 filmde Dolby sistem kullanıldı.

Bir başka yenilik ise, 3 boyutlu ortamı geleneksel 2 kanallı stereo donanımı ile aktaran kayıt ekranında yapılan ses işlemi. Bu iş için kullanılan ve müziğe derinlik vermeye yarayan aletin adı Spatializer. Bonnie Raitt'in son albümü Longing in Their Hearts'ta bu teknik kullanılmış. Robin Hood adlı filmin müziklerini içeren CD'de de havada uçan okların sesi duyulabiliyor.

Spatializer'in iki türü var. Birincisi, kayıt ve mix işlemi sırasında kullanılan, stüdyo donanımına ait bir parça. Buna Pro Spatializer deniyor ve yarattığı özel efektler, iki kanallı herhangi bir setten duyulabiliyor. Bir başka deyişle şifre çözücü donanım gerektirmiyor. Hatta CD'den kasete kayıt yaparken de efektler kaybolmuyor.

Diğer bir tür ise, bu yıl piyasaya sürülmesi planlanan; ev tipi ve portatif müzik donanımlarında kullanılabilir bir devre. Böylelikle müzik parçası Pro Spatializer ile işleminden geçirilmiş olsa bile, Spatializer'in ortam efektleri elde edilebilecek.

Spatializer, Dolby Surround için de bir hazırlık aşaması oluşturuyor. Başlangıçta yalnızca iki kanallı donanımlarda kullanılabilir. Çip, Dolby Surround materyali, herhangi diğer iki-kanallı program gibi okuyacak ve sonra da Spatializer'i kullanarak gerekli işlemi uygulayacak.

Spatializer, müziğin yanısıra bilgisayar multimedya ve video oyunları alanında da kullanılıyor. MTV'nin ödül programlarında ve Warner Bros'un bazı animasyonlarında şimdiden kullanılmış. Donanım imalatçıların ayrıca bir parça eklemelerine de gerek yok. Seslerin bir kanaldan diğerine akması için iyi bir stereo düzeneği olması yeterli. Bu nedenle iki kanal arasında en azından 25 desibellik bir ayırım olması gerekiyor.

Dolby Surround'un en çok kullanıldığı müzik türleri caz ve klasik müzik. Emerson Lake Palmer'in geçen yıl piyasaya çıkan ve büyük yankı uyandıran Return of The Manticore adlı 4 CD'lik antolojisinde bulunan Pictures At An Exhibition albümünde de Dolby Surround sistem kullanılmış. Gösterilen ilgi aynı oranda devam ederse, bu yeni kuşak sistemlerin geleceği oldukça parlak olacağı benziyor.

Stephan A. Booth,
Popular Mechanics Ekim 1994
Çeviri: Miyase Göktepeli

